

СФОРМОВАНІСТЬ ПІДВИДІВ ПРОФЕСІЙНИХ УСТАНОВОК У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ

У статті проаналізовано та описано результати дослідження сформованості підвидів професійних установок працівників кримінальної міліції серед респондентів у віковій категорії від 17 до 26 років.

Ключові слова: професійні установки, основні життєві принципи, підвиди професійних установок, психозберігаючі та біозберігаючі установки, професійно-правові та професійно-етичні установки, установки професійно-комунікативного ставлення та соціально-професійної стратегії, творчо-професійні та пізнавально-професійні установки.

Постановка проблеми. Законодавством України сформовано позитивний образ представника органів внутрішніх справ (надалі ОВС), який наділений певними характеристиками та властивостями: гуманністю, хоробрістю, чесністю, принциповістю, доброзичливістю, патріотизмом, самовідданістю тощо. У службових та позаслужбових стосунках з людьми, в особистій поведінці вони повинні бути зразком чесності, чемності, тактовності, зовнішньої охайності і внутрішньої дисциплінованості, культури спілкування. Під час виконання своїх службових обов'язків працівники ОВС, до яких безпосередньо відносяться і фахівці кримінальної міліції, повинні демонструвати стійкість, принциповість, непримиренність у боротьбі зі злочинністю, мужність і сміливість, високу фізичну, вольову та інтелектуальну готовність до дій у складних, нестандартних ситуаціях; додержувати норм професійної етики, не вчиняти дій, що можуть призвести до втрати незалежності й об'єктивності при виконанні службових обов'язків [1,2,3,4].

Усі перераховані вимоги, які висунуті державою до працівників ОВС, стосуються й фахівців кримінальної міліції. Ці характеристики формуються у особи на базі її уявлення та сприйняття моральних та етичних норм суспільства, внутрішніх пріоритетів, установок, ціннісних орієнтацій та особистісних життєвих принципів і є базовими складовими для формування професійних установок працівників міліції. Отже, їх дослідження вимагає всебічності та постійного удосконалення з урахуванням об'єктивних змін (історичних, соціальних, економічних, політичних тощо), також детального експериментального дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Останнім часом стрімко виріс інтерес до вивчення соціальних, життєдіяльнісних та професійних установок особистості, їх досліджують та вивчають такі вчені, як В.Є. Алексєєв (2007), Г.М. Андрєєва (2003), О.Г.Асмолов (2002), Н.Є. Афанасьєва (2014), І.О. Віденєєв (2014), А.Я.Журкина (1996), М.Л.Захаров (2002), І.О.Зімяня (2004), В.Є. Клочко (2004), К.М. Кондаков (1998, 2007), О.М. Краснорядцева (1998), Н.І.Кулик (2007), М.О. Курицина (2007), К.М.Левітан (2008), А.К.Маркова (1996, 1998), Н.А.Побірченко (2007), М.В. Пряхіна (2000), А.П.Ситнікова (2004), А.І. Сушко (2014), А.О.Трубнікова (2007), О.М. Цільмак (2012,

2013), С.М. Чистякова (1996), О.Б.Шептенко (1998), В.О.Ядов (2003) та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Сучасними науковцями, які досліджують проблеми різноманітних особистісних установок, окремо виділяються їх види, надаються функції життєдіяльнісних установок особистості, відокремлюються структурні компоненти професійних установок особистості в рамках вивчення і психологічного дослідження, хоча саме експериментальних досліджень серед них не так вже і багато.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідивши сучасні теорії професійних установок, сформувавши власну теорію класифікації професійних установок представників кримінальної міліції [5], ми розробили анкету для їх вивчення. В основу анкети нами були покладені основні життєві принципи особистості, які підтверджують та розкривають сутність певних підвидів професійних установок.

Оскільки нами було виокремлено наступні підвиди професійних установок: професійно-зберігаючі, які включають в себе психозберігаючі та біозберігаючі; цінісно-професійні установки було поділено на професійно-правові та професійно-етичні; соціально-комунікативні професійні установки поділяються на професійно-комунікативного ставлення та соціально-професійної стратегії; професійно-розвиваючі включили творчо-професійні та пізнавально-професійні. Було вирішено підібрати такі прислів'я та приказки, які найяскравіше розкривають сутність кожного із підвидів професійних установок працівників кримінальної міліції. Анкета складала 40 прислів'їв та приказок (для кожного підвиду було підбрано по п'ять). Респондентам було запропоновано замислитись, наскільки вказане твердження відповідає їх життєвим принципам і оцінити кожне із них за п'ятибальною шкалою, де: 1 – це зовсім не відповідає життєвим принципам особистості, а 5 – відповідає життєвим принципам на 100%.

Вибірку нашого дослідження склали курсанти факультету з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції Одеського державного універси-

тету внутрішніх справ (ОДУВС) у віковій категорії від 17 до 26 років у кількості 306 осіб (з них чоловіків – 257 осіб, жінок - 49 осіб), однак, у зв'язку з тим, що деякі респонденти не в повному обсязі відповіли на всі запитання, для опису результатів використано

лише **249** анкет, заповнених респондентами чоловічої статі, та **49** анкет, заповнених респондентами жіночої статі, що склало **298** анкет (які розглядалися нами як 100% опитаних).

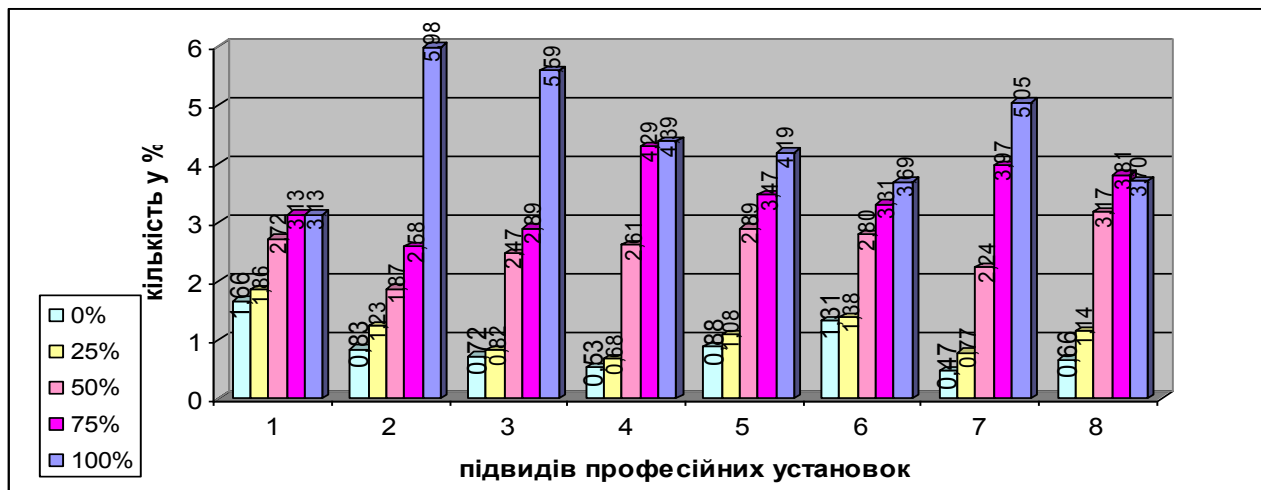

Рис. 1. Сформованість професійних установок працівників кримінальної міліції серед респондентів чоловічої статі (у віковій категорії 17-26 років)

* 1- психозберігаючі установки, 2 – біозберігаючі установки, 3– професійно-правові установки, 4– професійно-етичні установки, 5 – установки професійно-комунікативного ставлення, 6 - установки соціально-професійної стратегії, 7 - пізнавально-професійні установки, 8 - творчо-професійні установки.

Аналізуючи отримані данні, зазначимо, що дуже високий рівень сформованості (у 100% вираженості) професійних установок респондентів чоловічої статі розподілився наступним чином: 1) біозберігаючі установки – 5,98% з опитаних; 2) професійно-правові установки - 5,59 % з опитаних; 3) пізнавально-професійні установки - 5,05% з опитаних; 4) професійно-етичні установки - 4,39% з опитаних; 5) установки професійно-комунікативного ставлення - 4,19% з опитаних; 6) творчо-професійні установки – 3,70% з опитаних; 7) установки соціально-професійної стратегії - 3,69% з опитаних; 8) психозберігаючі установки – 3,13% з опитаних.

Сформованість (у 75% вираженості) професійних установок працівників кримінальної міліції зафіксована у наступній послідовності: 1) професійно-етичні установки - 4,29% респондентів; 2) пізнавально-професійні установки – 3,97% респондентів; 3) творчо-професійні установки - 3,81% респондентів; 4) установки професійно-комунікативного ставлення – 3,47% респондентів; 5) установки соціально-професійної стратегії – 3,31% респондентів; 6) психозберігаючі установки – 3,13% респондентів; 7) професійно-правові установки - 2,89% респондентів; 8) біозберігаючі установки – 2,58% респондентів.

Респонденти чоловічої статі продемонстрували середній рівень сформованості (у 50% вираженості) професійних установок наступним чином: 1) творчо-професійні установки – 3,17% з опитаних; 2) установ-

ки професійно-комунікативного ставлення – 2,89% з опитаних; 3) установки соціально-професійної стратегії – 2,80% з опитаних; 4) психозберігаючі установки – 2,72% з опитаних; 5) професійно-етичні установки - 2,61% з опитаних; 6) професійно-правові установки - 2,47 % з опитаних; 7) пізнавально-професійні установки – 2,24 % з опитаних; 8) біозберігаючі установки - 1,87% з опитаних.

Низький рівень сформованості (у 25% вираженості) професійних установок виявлено у наступній послідовності: 1) психозберігаючі установки - 1,86% респондентів; 2) установки соціально-професійної стратегії – 1,38% респондентів; 3) біозберігаючі установки – 1,23% респондентів; 4) творчо-професійні установки – 1,14% респондентів; 5) установки професійно-комунікативного ставлення – 1,08 % респондентів; 6) професійно-правові установки - 0,82 % респондентів; 7) пізнавально-професійні установки – 0,77 % респондентів; 8) професійно-етичні установки – 0,68 % респондентів.

Невираженість (у 0% вираженості) професійних установок працівників кримінальної міліції розподілилась наступним чином: 1) психозберігаючі установки - 1,66 % респондентів; 2) установки соціально-професійної стратегії – 1,33% респондентів; 3) установки професійно-комунікативного ставлення – 0,88% респондентів; 4) біозберігаючі установки – 0,83 % респондентів; 5) професійно-правові установки - 0,72% респондентів; 6) творчо-професійні установки -

0,66 % респондентів; 7) професійно-етичні установки - 0,53% респондентів; 8) пізнавально-професійні установки - 0,47% респондентів.

Проаналізувавши отримані дані, можливо зазначити, що найвищі показники невираженості (у 25% та 0% вираженості) здобули психозберігаючі установки - 1,86% та 1,66% відповідно; творчо-професійні установки продемонстровані найвищим показником середнього рівня вираженості (у 50%) - 3,17%; високий рівень сформованості (у 75% вираженості) - профе-

сійно-етичні установки 4,29%; а найвищий рівень вираженості 5,98% у біозберігаючих установок. Отже, досліджувані чоловіки піклуються про своє здоров'я, що забезпечує їх особистісне біологічне збереження; при цьому слідує етичним, соціальним та правовим нормам, піклуючись про свою професійну самореалізацію та творчий розвиток, однак, чутливо сприймають різноманітні негаразди, критику та демонструють відсутність стресостійкості.

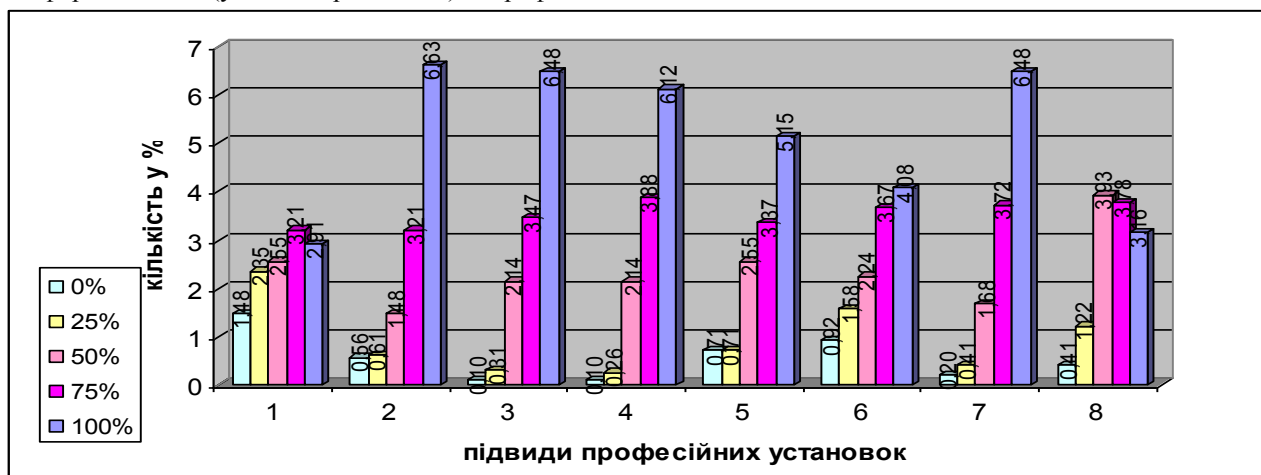

Рис. 2 Сформованість професійних установок працівників кримінальної міліції серед респондентів жіночої статі (у віковій категорії 17-23 роки).

* 1- психозберігаючі установки, 2 – біозберігаючі установки, 3– професійно-правові установки, 4 – професійно-етичні установки, 5 – установки професійно-комунікативного ставлення, 6 - установки соціально-професійної стратегії, 7- пізнавально-професійні установки, 8 - творчо-професійні установки.

Розглянемо сформованість професійних установок майбутніх працівників кримінальної міліції серед респондентів жінок у віковій категорії від 17 до 23 років загальною кількістю 49 осіб (яка розглядається як 100% опитаних).

Показники дуже високого рівня сформованості (у 100% вираженості) професійних установок зафіксовані у наступній послідовності: 1) біозберігаючі установки – 6,63% з опитаних; 2) професійно-правові та пізнавально-професійні установки - по 6,48 % з опитаних; 3) професійно-етичні установки - 6,12% з опитаних; 4) установки професійно-комунікативного ставлення – 5,15% з опитаних; 5) установки соціально-професійної стратегії - 4,08% з опитаних; 6) творчо-професійні установки – 3,16% з опитаних; 7) психозберігаючі установки – 2,91% з опитаних.

Сформованість (у 75% вираженості) професійних установок працівників кримінальної міліції зафіксована у наступній послідовності: 1) професійно-етичні установки – 3,88% респондентів; 2) творчо-професійні установки - 3,78% респондентів; 3) пізнавально-професійні установки – 3,72% респондентів; 4) установки соціально-професійної стратегії – 3,67% респондентів; 5) професійно-правові установки – 3,47% респондентів; 6) установки професійно-комунікативного ставлення – 3,37% респондентів; 7)

психозберігаючі та біозберігаючі установки – по 3,21% респондентів.

Середній рівень сформованості (у 50% вираженості) професійних установок зафіксований у наступній послідовності: 1) творчо-професійні установки - 3,93% респондентів; 2) психозберігаючі та установки професійно-комунікативного ставлення здобули по 2,55% відповідей респондентів; 3) установки соціально-професійної стратегії – 2,24% респондентів; 4) професійно-правові та професійно-етичні установки по 2,14% відповідей респондентів; 5) пізнавально-професійні установки – 1,68% респондентів; 6) біозберігаючі установки – 1,48 % респондентів.

Серед респондентів жіночої статі низький рівень сформованості (у 25% вираженості) професійних установок продемонстровано у наступній послідовності: 1) психозберігаючі установки - 2,35% респондентів; 2) установки соціально-професійної стратегії - 1,58 % респондентів; 3) творчо-професійні установки - 1,22% респондентів; 4) установки професійно-комунікативного ставлення – 0,71% респондентів; 5) біозберігаючі установки – 0,61% респондентів; 6) пізнавально-професійні установки – 0,41 % респондентів; 7) професійно-правові установки - 0,31% респондентів; 8) професійно-етичні установки - 0,26% респондентів.

Невираженість (у 0% вираженості) професійних установок працівників кримінальної міліції в даній групі опитаних розподілилась наступним чином: 1) психозберігаючі установки - 1,48% досліджуваних; 2) установки соціально-професійної стратегії - 0,92% досліджуваних; 3) установки професійно-комунікативного ставлення - 0,71% досліджуваних; 4) біозберігаючі установки – 0,56% досліджуваних; 5) творчо-професійні установки - 0,41% досліджуваних; 6) пізнавально-професійні установки – 0,20% досліджуваних; 7) професійно-правові та професійно-етичні установки отримали по 0,10% відповідей респондентів.

Розглянувши результати опитування респондентів жіночої статі, можливо зазначити, що найвищі показники невираженості (у 25% та 0% вираженості) здобули психозберігаючі установки по 2,35% та 1,48% відповідей відповідно; найвищий результат за середнім рівнем сформованості (у 50%) зафіксовано у творчо-професійних установках (3,98%); професійно-етичні установки отримали найвищий показник (3,88%) у категорії високого рівня сформованості, а найвищий результат в категорії найяскравішої сформованості здобули біозберігаючі установки (6,63%).

Отже, як опитані чоловіки, так і жінки демонструють найвищі показники в рамках категорії біологічного збереження та професійно-етичного становлення і творчо-професійного розвитку, що сприяє формуванню позитивного ставлення до своєї професії та створенню сприятливих умов професійного самовираження майбутніх фахівців кримінальної міліції.

Однак, у зв'язку з тим, що за результатами опитування було виявлено низькі показники (25% та 0%) психозберігаючих установок (серед чоловіків -1,38% та 1,66 % відповідей відповідно, а серед жінок - по 2,35% та 1,48% відповідей відповідно), ми робимо висновок, що майбутні фахівці кримінальної міліції, як жіночої, так і чоловічої статі, протягом навчання не змогли адаптуватись до специфічних професійних

умов та майже не приділяли уваги здобуттю навичок зі збереження свого внутрішнього, емоціонального та психологічного світу у нормальному гармонічному стані, чим невідомо створюють загрозу професійному та якісному виконанню своїх майбутніх функціональних обов'язків, у тому числі і біологічному збереженню.

Низький рівень сформованості, який виявлено за підвидом установок соціально-професійної стратегії (друге місце по 0% вираженості серед жінок це 0,92% досліджуваних; а серед чоловіків - 1,33% респондентів), може також сприяти неналежному виконанню своїх майбутніх професійних обов'язків, оскільки фахівці кримінальної міліції повинні чітко усвідомлювати, яку лінію поведінки необхідно обирати в тих чи інших професійних обставинах, з тими чи іншими суб'єктами кримінального впровадження.

Проведене дослідження вказує на проблему недостатнього розвитку психозберігаючих установок майбутніх фахівців кримінальної міліції та на невизначеність у лінії своєї професійної стратегії, що може стати причиною розчарування у своєму професійному виборі і, як наслідок, поставити під загрозу нормальне психологічне буття особистості. Незадоволеність у професійному становленні та самореалізації особистості тривалий час є підґрунтям для появи тривожності, стресу та різноманітних станів депресивності, що здебільшого впливає на нормальне біологічне функціонування організму людини. Отже, практикуючим штатним психологам вищих навчальних закладів МВС України під час розробки тренінгових програм, перш за все, слід рекомендувати більше уваги приділяти методикам, які спрямовані на здобуття навичок психологічного захисту, стресостійкості, емоційного контролю, адаптації до різноманітних умов, а також тих, що сприяють розвитку комунікативних навичок та оволодінню методиками невербального сприйняття інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України [Електронний ресурс]: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду: за станом на 02.03.2014 р. № 742.-18. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

2. Про міліцію [Електронний ресурс] : закон України від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 16.03.2014 р. № 887-18. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

3. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : постанова Верховної Ради України від 22.02.2006 р. № 3460 – IV із змін., внес. згідно із Постановами Верховної Ради України від 11.08.2013 р. № 406-18. – Електрон.

дан. (1 файл). – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

4. Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик основних посад працівників МВС України [Електронний ресурс]: наказ МВС України від 24.03.2006 р. № 301. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Pentium; Windows 95, 98, 2000, XP. – Назва з контейнера.

5. Асеева Ю. О. Класифікація професійних установок працівників кримінальної міліції [Текст] / Асеева Ю. О. // Актуальные политико-правовые и социально-психологические исследования в традициях ведущих научных школ: достижения, тенденции, перспективы: международная коллективная монография : в 2 т. Т. 1. – Макеевка: МЭГИ-Institution is Certified by International Education Society; London: Great Britain; Донецк : Донбасс. – 2013. – С. 513–531.

REFERENCES

1. The Constitution of Ukraine [electronic resource]: the law of Ukraine on 28. 06. 1996 254k/96-VR number of changes, Make. in accordance with the laws of Ukraine and the Constitutional Court decision: as of 02. 03. 2014 № 742.- 18. - Email. given. (1) file. - Mode of access: <http://zakon1.rada.gov.ua>. - The name of the screen.
2. On Police [electronic resource]: the law of Ukraine on 20. 12. 1990 № 565-XII of change., Make. in accordance with the laws of Ukraine and the Constitutional Court decision: as of 16. 03. 2014 № 887-18. - Email. given. (1) file. - Mode of access: <http://zakon1.rada.gov.ua>. - The name of the screen.
3. On Disciplinary Statute of Internal Affairs of Ukraine [electronic resource]: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine on 22. 02. 2206 № 3460 - IV of change., Make. accordance with the Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine on 11. 08. 2013 № 406-18. - Email. given.
- (1) file. - Mode of access: <http://zakon1.rada.gov.ua>. - The name of the screen.
4. Directory standard professional qualification characteristics basic positions Ministry of Internal Affairs of Ukraine [electronic resource]: the order of the Interior Ministry of Ukraine of 24. 03. 2006 № 301. - 1 electron. wholesale. disk (CD-ROM). - System. Requirements: Pentium; Windows 95, 98, 2000, XP. - Title from container.
5. Aseeva Y.O. Classification of professional settings officers of the criminal police [Text] / Aseeva Y.O. // Actual political-legal and socio-psychological research in the tradition of leading scientific schools: achievements, trends and prospects: an international collective monograph: 2 T. 1. - МАКЕЕВКА: Magee-Institution is Certified by International Education Society; London: Great Britain; Donetsk Donbass. - 2013. - S. 513-531.

Ю. А. Асеева

СФОРМИРОВАННОСТЬ ПОДВИДОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ УСТАНОВОК У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ КРИМИНАЛЬНОЙ МИЛИЦИИ

Автором в статье проанализированы и описаны результаты исследования сформированности подвидов профессиональных установок работников криминальной милиции среди респондентов в возрастной категории от 17 до 26 лет.

Ключевые слова: профессиональные установки, основные жизненные принципы, подвиды профессиональных установок, психосохраняющие и биосохраняющие установки, профессионально-правовые и профессионально-этические установки, установки профессионально-коммуникативного отношения и социально-профессиональной стратегии, творческо-профессиональные и познавательные-профессиональные установки.

Yu. O. Asieieva

MATURITY OF SUBSPECIES OF FUTURE CRIMINAL POLICE SPECIALISTS' PROFESSIONAL ATTITUDES

The author of the article analyzes and describes the results of investigation of subspecies of future criminal specialists' professional attitudes' formedness. Study sample included data of students of training specialists for the subdivisions of criminal police faculty of Odessa State University of Internal Affairs (OSUIA) in the age group from 17 to 26 years in the amount of 306 people, 298 questionnaires were processed (249 questionnaires were filled with men and 49 - with women). According to the survey, investigated men and women showed high rates within the category of biological conservation and professionally - ethical formation and creative professional development that promotes the formation of a positive attitude to his profession and the creation of favorable conditions for professional self-expression of future criminal police specialists. However, due to the fact that the results of the survey revealed low levels (25% and 0%) psycho-saving attitudes (men - 1.66% -1.38% of the responses, respectively, of women - 2.35% and 1.48% of responses, respectively), we can make a conclusion that future professionals of criminal police, both female and male, were not be able to adapt to the specific professional conditions and didn't pay enough attention to obtaining skills of preserving their internal, emotional and psychological world in the normal harmonic state, and they unconsciously jeopardize professional and proper performance of their future functional responsibilities, including biological saving. The carried out research indicated the problem of insufficient development of future criminal police officers' psycho-saving attitudes and incertitude of their professional strategy and orientation that can cause the disappointment in their career choices and as a result endanger normal psychological entity of a personality. Dissatisfaction in professional development and personality self-realization is a basis of anxiety and different states of depression that affect proper biological functioning of a human body.

Keywords: professional attitudes, basic principles of life, subspecies professional attitudes, psycho-saving and bio-saving attitudes, professionally legal and ethical vocational attitudes, professional attitudes of communicative relations and socio-professional strategy, creative-professional attitudes, cognitive and professional attitudes.

Подано до редакції 17.12.13